

ний медіа-ресурс був дійсно цікавий для світу, потрібно розуміти до кого ми звертаємось і як із ними треба говорити.

Література

1. Вплив російських ЗМІ на формування суспільної думки в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=443895#1>.
2. Гладка К. Інформаційна війна за Схід: час боронитися [Електронний ресурс] / К. Гладка. – Режим доступу: <http://sevbat.com.ua/2014/07/informacijna-vijna-za-sxid-chas-boronitися.html>.
3. Радчук О. Відображення російсько-українських відносин в ЗМІ в контексті формування громадської думки (на прикладі видання «Український тиждень») [Електронний ресурс] / О. Радчук. – Режим доступу: <http://www.journ.univ.kiev.ua/ndumk/index.php/component/content/article/91-2/typolohiia-i-struktura-koyi-dumky-na-prykladi-vydannya-ukrayinskyu-tyzhden>.

Демчишак Руслан

к. політ. н., доц. кафедри ПМВ

Національний університет «Львівська політехніка»

Прищепя Андрій

студент напряму підготовки «Міжнародні відносини»

Національний університет «Львівська політехніка»

РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ НА СХОДІ УКРАЇНИ ЯК ВИКЛИК СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Військове вторгнення РФ на територію України та анексія Криму призвели до створення в регіоні та у світі нової геополітичної ситуації. Непередбачувана поведінка великої ядерної держави, що відмовляється діяти згідно з міжнародним правом, здійснює на свою користь переділ державних кордонів, нанесли руйнівний удар по світовому порядку, що склався після другої світової війни. Виразно виявилася неготовність міжнародних структур безпеки до такого розвитку подій. Інститути європейської та євроатлантичної безпеки – НАТО, ЄС, ОБСЄ – перебувають у стані пошуку термінових відповідей на регіональні та глобальні виклики, спричинені агресивною зовнішньою політикою Росії. Зволікання грає на руку

агресорові, дедалі більше погіршуючи стан міжнародного безпечного середовища.

Внаслідок нинішньої кризи вийшли на поверхню не лише вияви інституційної слабкості НАТО, ЄС та ОБСЄ, але й тактичні й стратегічні прорахунки в оцінці та розумінні природи постбіполярного середовища безпеки, яких припустилися як названі організації, так і національні держави – ключові міжнародні гравці. Уявлення про зменшення ролі «жорстких загроз», насамперед на Європейському континенті, виявилися передчасними. Анексія Криму, агресія в Донбасі порушили баланс сил у регіоні і змінили геополітичну ситуацію, що склалися після холодної війни. Стратегія ставлення до Росії як партнера Заходу зазнала нищівної поразки. Пояснення невдач у спробах налагодження відносин з Росією тим, що Захід ігнорує інтереси цієї країни, після агресії в Криму виявилися неспроможними. Вторгнення російських військ на територію України та анексія частини її території змушують експертів та політиків цілковито переглянути деякі стратегічні принципи міжнародних відносин, що діяли протягом останніх двадцяти років.

Вторгнення Росії до Криму є порушенням багатосторонніх міжнародних угод, що забезпечували підтримку миру й стабільності в Україні та Європі: Заключного Гельсінського акту 1975 р.; основоположних принципів міжнародних відносин, визначених хартіями ООН; Будапештського меморандуму 1994 р.; Основоположного акту НАТО – Росія 1997 р.; Україно-Російського двостороннього договору. Дії Росії суперечать базовому документу Ради атлантичного партнерства, Римській декларації та іншим домовленостям. Крім підриву системи міжнародного права, перерозподілу сил в Європі та світі і створення найбільшої міжнародної кризи з часів холодної війни, дії Росії можуть спровокувати адекватну реакцію Заходу. Одним з наслідків порушення Росією своїх міжнародних зобов'язань є те, що інші міжнародні суб'єкти отримують право переглянути власні зобов'язання щодо Росії. Можливості такого перегляду значно перевищують суто юридичні рамки, вони торкаються широкого кола стратегічних питань – воєнних, фінансових, енергетичних. Під кутом зору ефективності системи європейської безпеки ключове значення має завдання підвищення ролі НАТО як найбільш впливового воєнно-політичного механізму у Європі. Це передбачає, зокрема, необхідність припинення політики скорочення видатків на оборону європейськими країнами і збільшення воєнної присутності

США на території країн-членів Альянсу в ЦСЄ та Балтії. Конкретні кроки в цьому напрямі запропоновано у доповіді американського аналітичного незалежного центру СЕРА «Безпека Центральної Європи після Криму: аргументи за зміцнення східної системи оборони НАТО», яка базується на певному цілісному баченні ролі НАТО в нових геополітичних умовах і визначає вірогідні шляхи підвищення обороноспроможності альянсу в Європі. У доповіді зафіксоване нове розуміння ролі Росії як супротивника, а не партнера НАТО, з чого випливають далекосяжні наслідки як для загального розкладу сил у регіоні та світі, так і для майбутньої діяльності альянсу.

Російська агресія унаочнила оборонну й безпекову вразливість і незахищеність нашої держави, а також слабку захищеність східноєвропейського флангу НАТО (недостатня захищеність країн-членів НАТО в ЦСЄ і Балтії). Особливі побоювання альянсу пов'язані з країнами Балтії, що мають у своєму складі російські меншини і потенційно до них, як і до України, може бути застосоване так зване «право» РФ на захист «співвітчизників». Російські морські маневри в Балтійському морі, що збіглися в часі подій в Криму, а також погрозові коментарі російських мас-медіа, «занепокоєних» становищем росіян в Естонії, сприяли нагнітання напруженості. Польща та Румунія, що мають спільні кордони з Україною, очікують небезпечних для себе військових і гуманітарних наслідків у випадку можливого російського вторгнення на територію материкової України. Агресія Росії виявила військову неспроможність країн-членів НАТО у східноєвропейському регіоні. За винятками Естонії та Польщі (остання має одну з найбільших армій в Європі), інші країни регіону в умовах економічної кризи значно зменшили видатки на оборону: середня цифра по регіону становить 1,1% ВВП, при встановленому НАТО порозі у 2%. Таким чином, на випадок необхідності введення в дію гарантій за статтею V Вашингтонського договору (про колективну оборону країн-членів НАТО), ці держави не забезпечені достатніми мілітарними можливостями. Стало очевидним, що досі безпека цих країн-членів НАТО гарантувалася більше довірою до міжнародних угод та структур безпеки, аніж власними військовими можливостями. Нині Росія зруйнувала цю довіру, що змушує НАТО шукати адекватних відповідей.

В Основоположному акті НАТО – Росія 1997 р. члени альянсу, для заспокоєння побоювань Росії в контексті розширення НАТО на схід, задекларували відмову від розміщення значних військових

потужностей, включно з тактичною ядерною зброєю, на території нових країн-членів з ЦСЄ і Балтії, оскільки не мають відповідних «підстав, намірів чи планів» (так званий принцип «трьох “ні”»). Однак ситуація, коли Росія перетворилася з партнера на суперника, підштовхує НАТО до відмови від цих добровільно взятих на себе зобов'язань. Така відмова продиктована необхідністю реального виконання задекларованих гарантій безпеки для країн ЦСЄ і Балтії у разі агресії проти них. Крім того, відмова від принципу «трьох “ні”» стратегічно необхідна для виправлення дисбалансу сил, що склався на сході Європи. Починаючи з 2001 р. альянс зосереджував свою діяльність за межами Європи (Афганістан, Сомалі, Лівія). Сьогодні через потужну військову загрозу з боку Росії зона ризиків, перед якими стоїть НАТО, знову змістилася до Європи.

Можемо констатувати, що агресивна зовнішня політика Росії поставила під загрозу Ялтинсько-Потсдамську систему міжнародних відносин у її постбіполярному варіанті, спровокувавши найсерйознішу міжнародну кризу з часів закінчення холодної війни. Інститути європейської та євроатлантичної безпеки намагаються витримати тест на дієздатність, коригуючи стратегію і тактику своєї діяльності. Зовнішньополітичним завданням України в цих умовах є оперативне реагування на стрімкі зміни міжнародної кон'юнктури з метою правильного визначення та ефективного захисту національного інтересу.

Література

1. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / За ред. К.А. Кононенка. – К: НІСД, 2013. – 56 с.
2. Соскін О. Членство в НАТО – найперше завдання України на шляху впровадження євроатлантичної моделі розвитку / О. Соскін // Економічний часопис. – XXI – 2006. – № 3-4 – 43-51.
3. Яворська Г. Європейське безпекове докільля: переорієнтація на «жорсткі загрози» [Електронний ресурс] / Г. Яворська. – Режим доступу: <http://maidanua.org/2014/04/halyna-yavorska-evropejske-bezpekove-dovkillya-pereorientatsiya-na-zhorstki-zahrozy/>